

LÉGOLTALOM

1950 AUG

FEHÉR KLÁRA - NEMES LÁSZLÓ:
"EZ AZ ORSZÁG A MI ORSZÁGUNK"

244

Budapest, drága városom

Az újjávarázsolt Fenekeften-tó

A Valéria — ma

FELFEDEZTÜK BUDAPESTET. Mi ugyan azt hittük, hogy ismertük eddig is. Hiszen nap mint nap járunk a neonfényes, árka-dos Rákóczi úton, a gyönyörűen rendbehozott Körúton, ismer-jük az óbudai rakpart új és modern bérpalotáit, a Margitszigetet, ahol a felszabadulás óta nemcsak a belépőjegyet váltani tudók üdülhetnek és szórakozhatnak. Tudtuk, hogy vannak új, szép lakótelepek a Kerepesi úton, Béke úton, Csepelen, ismerjük a Népstadiont és hallottuk, hogy a Gellérthegyben is megépült az új szabadtéri színpad... és most belátjuk, hogy mégsem ismertük ma délig Budapestet.

A felfedezés így kezdődött:

Hazaérkezett Berlinből, egyelőre még látogatóba, de a közel-jövőben végleges hazatérésre Székely Jánosné Bársony Erzsé, aki ifjú színésznő korában 1938-ban utazott Amerikába. Ott ment feleségül az 1919 óta emigrációban élő kiváló baloldali íróhoz, Székely Jánoshoz, aki nagyszerű antifasiszta filmjeiért, haladó munkásságáért a háború előtt megkapta a nagy amerikai film-művészeti díjat, az Oscar-díjat, majd akit ugyanezért a baloldali magatartásáért, a második világháború után üldöztek Mac Carthy-ék, tovább kényszerült Mexikóba, majd 1956 után lemondott amerikai állampolgárságáról és haza akart térni Magyarországra. Útközben, Berlinben, tragikus hirtelenséggel, rákban meghalt. Kislánya, Székely Kati színművészeti főiskolai növendék szerződést kapott Berlinben — harmadik esztendeje hatalmas sikerrel játssza többek között az Anna Frank címszerepét. Székelyné Bársony Erzsé azonban hazajött, itt akar maradni, lakást keres és amint mondta: „Szeretnék valahol itt benn a városban lakni... nem valahol kiinn, a Lágymányoson, ahol azt mondják, most az új lakások épülnek...”

— Tudod te, hol van a Lágymányos új lakótelepe? — kérdeztük nevetve.

— Nem tudom — vallotta be. — Egyszer... még kislánykoromban jártam arra... rettenetesen elhagyott vidék volt... szemétkupacok... úttalan utak... egy nagy, piszkos tó...

GYERÜNK AKKOR ELSŐNEK LÁGYMÁNYOSRA — határoztunk. Így indult Budapest felfedezése. A huszonkét éve, serdülő lányként elutazott és most érett asszonyként, világot járt emberként hazatért barátunk szemével láttuk, csodáltuk mi is a várost.

Szökőkút, virágok, szabadtéri színpad, nagyvendéglő az elhanyagolt, gázos, szemetes Fenekeften tó helyén... Távfűtéses, fürdőszobás, nagy ablakos, erkélyes lakások a vaskók és sivar grundok helyett.

— De hiszen ez a város szíve... és mennyi autóbusz... villamos... Én diákkoromban mindig irigyeltem azokat, akik csak úgy felszállnak az autóbuszra, egy-két megállóért is...

Megnéztük a modern, új iskolát, az Ulászló utca vidám, sokszínű házait.

— Szóval... ez az új budapesti lakónegyed? — kérdezte.

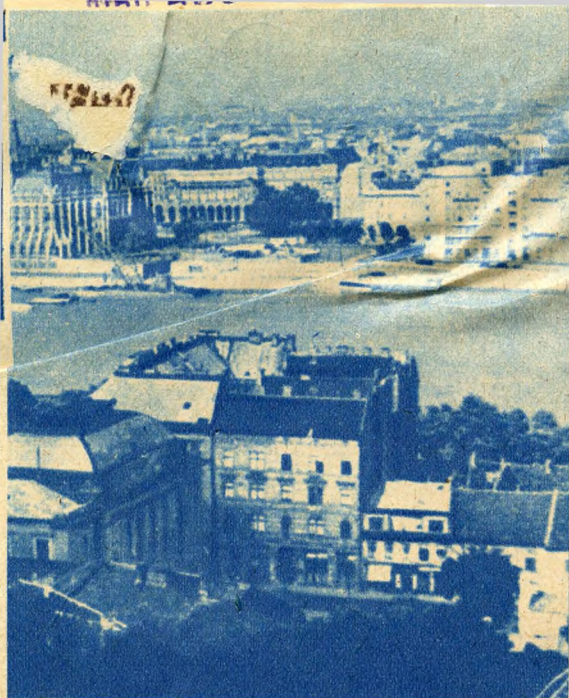
— Ez is... Akarod-e látni Obudát? A Filatori-gát vidékét? Akarod-e látni például az Angyalföldet?

Néhány percnyi utazás, autónkkal a Váron megyünk keresztül, hogy az épülő lakásokon kívül megnézzük a műemlékek újjászülését is — és ugyanolyan kép tárult elénk, mint a Lágymányoson. Vadonatúj házak, játszóterek, jól öltözött gyerekek, áruval teli, modern üzletek.

— És az az Angyalföld... amiről a férjem nagy regénye szól... az éhez... sztrájkoló... nyomorúságos Angyalföld... nincs már sehol... — mondta vendégünk és szeme sarkán könny csillant. — Eltűnt... és János nem láthatja már ezt az újat.

ÉS MOST MEGMUTATJUK A LEGMEGRÁZÓBB ÁTALAKULÁST. Gyerünk az Üllői úti kislakásépítkezés vidékére, a volt Mária Valéria telepre. Új neve nincs is még, most írt ki rá pályázatot a fővárosi tanács. Talán Petőfi-telep lesz a neve, talán József Attila-telep, talán Boldog Élet-lakótelep...

Modern lakóházak szinte végeláthatatlan sora, tágas, új iskola, játszótér, néhány nappal ezelőtt nyílt nagy vendéglő és cukrászda, ez látható az út baloldalán. A szemközti oldalon, az

„Mi negyven éve lakunk itt...”

Itt minden új lesz...

Új csónakház
a Római-parton

„igazi” Mária Valérián még áll néhány száz régi ház, ütött-kopott kis üzlet, persze lebontásra és átépítésre várva.

— Negyven éve lakunk itt a Valérián — magyarázza két nyugdíjas öreg barát — egy Ganz-gyári munkás és a borbélymester. — Negyven év a Valérián! Micsoda regényt lehetne írni belőle! Ez itt, ahol állnak és ahol még látnak földszintes, régi házat, ez volt az előkelő fertály. Ez nem a nyomortanya volt, ez a városi kislakás. Nézze az asszonyokat, itt is fátéknőkben mosnak a házak előtt... és se út, se járda... Az igazi barakvidéknek már nyomát se találják. Kátránypapírból, lécből összeeszkábált ólak, kenyértelenség, nyomorúság... ugyan... Tudja, mi itt a környék legnagyobb sérelme? Hogy a Beszkárt nem akar villamosmegállót adni ide, a vendéglő elé... Tudják, ott, ahol most a nagyvendéglő van, bolgárkertek voltak, itt, ahol most ezek az óriási házak... itt meg barakok. Hát persze, hogy hétszámra nem szállt itt villamosra senki... Kinek volt hat fillérje küsszakaszra? Most meg... ugyan. Kinek nincs ma villamosbérlete?

A lebontott barakok helyén hatalmas játszótér. Hinta. Nagy pöttös labdák. Óriási alvóbabák. És a gyerekeken bőrtalpu cipő, fehér zokni. Fehér zokni a Valérián!!! Fiatal lány áll az ugyan-csak lebontásra váró kerítés előtt. Mutatja a játszótéren túl emelkedő toronydarú-erdőt, az épülő lemodernebb, nyolc-tíz emeletes pontházakat, az új házak tetején a tucatnyi televízióantennát és magyaráz:

— Asztalosipari gyárban dolgozik az édesapám... Mátyásföldről jöttünk be pár hónapja, fürdőszobás, modern, kétszobás lakásba... nem is tudja elképzelni, micsoda boldogság egy ilyen erkélyes lakás... és mosógépünk van, beépített szekrény. Nem tudom, hány új ház épül itt, de rengeteg. Azt mondják most, az ötéves tervben készen lesz az egész. Hogy le akarnak fényképezni? Tessék... persze...

A fényképezést a szomszédasszonyok, gyerekek a karjukon, barátságosan nézik.

— Remélem, van film is a gépben — kuncog az egyik fiatalasszony. — Mert tudják, hogy megjártam én a múlt héten a Balatonon? Elfelejtettem továbbcsavarni a filmet és elrontottam az egész tekercset. (Fényképezőgép! A Mária Valérián — bök meg Székelyné.)

— És jól érezte magát a Balatonnál?

— Ó, igen, én már sokszor voltam Aligán. Csak az az időjárás... Képzeld el... két hétben csak kétszer tudtam fürödni a Balatonban.

— És miért laknak itt a Valérián?

— Gyerekkorom óta... huszonnyolc éve.

— Tíz-tizenöt évvel ezelőtt is az volt a legnagyobb gondja, hogy hideg a Balaton...?

— Azám...!? — kiáltja és olyat nevet, hogy a könnye kicsordul.

A GYEREKEK UGRÁLNAK, kutyát kergetnek, homokból lakótelepeket építenek. Mi gyerekkorunkban várat építettünk. Okosabbak, nem a királynak és nem hadseregnek építenek: vasúti töltést építenek és vendéglőt. Két-három év múlva, az iskolában „lakóhelyismeret” órán tanulni fogják a Mária Valériát. Valahogy így: a mi lakótelepünk, Budapest egyik legszebb része... szép parkjai között napfényes lakások, neonban ragyogó üzletek...

Tizenöt-tizenhat éves fiúk fociznak a grundon, épülő házak tövében (Nézd — mondja Székelyné — cipő van rajtuk... és igazi futballt rúgnak!) Vakációzó diákok. Technikumi hallgatók.

Gimnazisták. „Emlékeztek még a régi Valériára?” „Hát... még... valamire...” Tíz év múlva a csatornázatlan nyomorúságra már a felnőtt nemzedék se fog emlékezni...

— Meghívhatjuk egy feketére az új vendéglőbe? — kérdezzük búcsúzóul kedves, önkéntes kalauznőnket.

— Nem... nagyon kedvesek... köszönöm, de randevúra sietek. Be kell mennem a Vörösmarty téri cukrászdába.

— A Zserbóba??? — kérdi Székelyné.

— Ühüm.

— Autóval vagyunk, szívesen bevisszük.

— Azt megköszönöm.

Fut a Moszkvics a szépséges új házak, neonok, virágos, verőfényes utcák között. Mária Valéria-telep—Vörösmarty tér, mindössze tíz perc. Most tíz perc — tíz év, száz év, ezer év volt valamikor. Két külön világ volt. Messzebb volt egymástól, mint a Szaturnusz és a Mars... Kedves, kis szőke lány, tudja-e, hogy ha nem most volna tizenhét éves, akkor soha, soha, soha nem léphetett volna be a Zserbóba. Randevúra? Még mosogatólány-nak sem...